

«BIBLIOTHECA PAEDAGOGICA»

Віталій Хромець

*Януш Корчак:
педагогічна концепція*

ДУХ І ЛІТЕРА

Київ

2024

УДК 37.01

X941

Хромець В.

Януш Корчак: педагогічна концепція

— Київ: ДУХ І ЛІТЕРА, 2024. — 48 с. («BIBLIOTHECA PAEDAGOGICA», серія «Педагогічні концепції»)

ISBN 978-617-8262-45-7

Науково-публіцистичний нарис доктора філософських наук, директора ГО «Несторівський центр» Віталія Хромця присвячений педагогічній концепції видатного польського педагога Януша Корчака. Автор ретельно розглядає засади, на яких ґрунтуються педагогічні ідеї Корчака, а також коротко висвітлює його життєвий та професійний шлях. Розкриває мету, основні принципи та освітні методи Януша Корчака. В. Хромець здійснює аналіз ключових аспектів педагогічного підходу Корчака, що стали підґрунтям так званої «дітоцентричної освіти», розкриває важливі аспекти, які створюють унікальність його педагогічної пропозиції, а також визначає її актуальність для сучасних українських педагогів.

Нарис може зацікавити як практикуючих педагогів, які бажають поглибити свої знання та впровадити ідеї Януша Корчака в роботі, так і студентів педагогічних закладів вищої освіти, які прагнуть розширити свої знання та дослідити педагогічні концепції нового контексту.

За сприяння мережі приватних освітніх закладів КМДШ ВСЕСВІТ

ISBN 978-617-8262-45-7

© Хромець В., 2024

© ДУХ І ЛІТЕРА, 2024

Передмова

Ви тримаєте в руках книжку з серії «Педагогічні концепції». Задум цієї серії простий: одна книжечка – одна педагогічна концепція видатного класика сучасної педагогіки. Думка про створення такої книжкової серії постала з півторарічного циклу лекцій під такою ж назвою.

Протягом кожної з лекцій ми в колі зацікавлених освітян розглядали та обговорювали одну з педагогічних концепцій. Ідея проведення такого лекційного циклу виникла у Андрія Мельника, засновника школи розвитку мислення *Cowo.guru*, та Лариси Андрійченко, очільниці *Britannica School*. За час проведення циклу в ньому взяли участь близько 60 осіб, а тисячі осіб потім переглянули відео на каналі *Cowo.guru*. Щира подяка Андрію та Ларисі, а також тим, хто активно брав участь у цій роботі та проявляв до неї інтерес. За сприяння у виданні цієї книжки щира подяка мережі приватних освітніх закладів КМДШ ВСЕСВІТ, зокрема особисто її власнику та співзасновнику Володимиру Козленку.

І лекційну частину, і тексти серії не слід розглядати як буквальну реконструкцію педагогічної пропозиції того чи іншого педагога-класика. Це, скоріше, спроба віднайти ключові концепти їхньої педагогіки та обдумати перспективи їх застосування в наш час. Тому не варто в цих текстах шукати академічної точності, але слід роз-

глядати їх як нариси, мета яких – викликати інтерес до педагогічної класики та сприяти її популяризації серед освітян-практиків та академічних дослідників. Це також заклик спиратися на потужний потенціал педагогічної класики в сучасній освітній практиці.

Ця книжка про педагогіку Януша Корчака – шоста в серії. Перша була присвячена Василю Сухомлинському, друга – Селестену Френе, третя – Антону Макаренку, четверта – Марії Монтессорі, п'ята – Олександру Сазерленду Ніллу. Крім того, невдовзі вийдуть нариси про педагогічні концепції Яна Амоса Коменського, Йоганна Генріха Песталоцці, Фрідріха Фребеля, Адольфа Дістервега, Костянтина Ушинського, Георга Кершенштайнера, Рудольфа Штайнера, Джона Дьюї, Пауло Фрейре.

Постать Януша Корчака займає визначне місце серед класиків світової педагогіки. Він був талановитим педагогом та організатором. У своїх працях послідовно розвивав і відстоював принцип дітоцентризму в освіті. Його ідея про розміщення дитини в центрі освіти має вагомий вплив на сучасну теорію та практику в галузі освіти та педагогіки.

Бажаю цікавого та корисного читання!

Віталій Хромець

ставленні до дитини є любов. На глибоке переконання Януша Корчака, лише любов до дитини може призвести до її любові у відповідь та взаєморозуміння.

Так виражається переконання Корчака в тому, що шляхетність дитини – вроджена.

Виховання дитини

Коли педагог досліджує невідоме, коли він хоче виховувати, то повинен робити це, не накладаючи обмежень на дитину та не викликаючи у неї від нього залежності. Йому потрібно спиратися на її індивідуальні особливості, які розвиваються в дитини як незалежної та вільної істоти.

У процесі виховання важливо дозволяти дитині розкривати свої індивідуальні особливості без обмежень. Коли щось невідоме стає відомим, можна надалі виховувати та розкривати ці індивідуальні риси (рис. 2). Корчак підкреслював, що процес виховання полягає у створенні середовища, в якому дитина може розкривати свою незалежність та вільно реалізовувати свою свободу.

Мета виховання, за словами Корчака, не в тому, щоб встановлювати цілі, оскільки природа дитини вже шляхетна. Замість цього потрібно створювати умови для того, щоб дитина, залишаючись шляхетною за замовчуванням, могла стати дорослою, розкривши свої індивідуальні особли-

вості на правах своєї незалежності та свободи. У процесі виховання потрібно досліджувати та виявляти індивідуальні особливості, а потім виховувати дитину, спираючись на них. Кожному важливо розуміти та пам'ятати, що той, кого виховують, має право на незалежність і свободу.

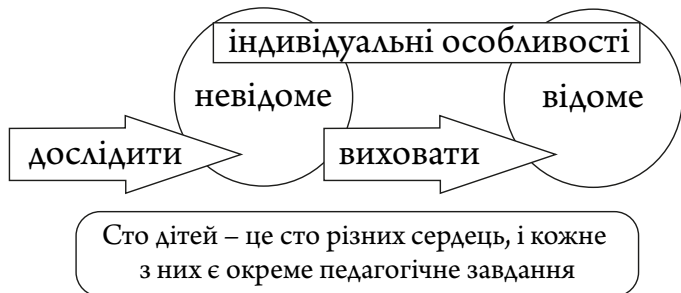

Рис. 2. Виховання дитини

Виховні обмеження

Під час виховання важливо також враховувати, що в сучасному суспільстві діти часто піддаються впливу дорослих, що може впливати на їхню шляхетність. Невідомі обмеження та залежність від дорослого можуть призвести до формування нешляхетної людини (рис. 3). При цьому дитина, яка стає нешляхетною, може впливати на інших дітей у класі, збурюючи його спокій і валентність.

Для Корчака було важливо визначити та концептуалізувати ідею про те, що дитина від самого початку є людиною, вона просто відкривається, а потім відшуковується в різних контекстах.

Практична типологія дітей

Важливо підкреслити, що Корчак працював з концепцією не розвитку, а відкриття самого себе. Він говорив про те, що педагогіка є передусім практичною дисципліною для всіх педагогів, за винятком, певно, Руссо, який був більше теоретиком, ніж практиком. Руссо, викладаючи свою теорію, можливо, не застосовував її на практиці, як це робили інші педагоги, зокрема Макаренко. Якщо подивитися на це питання з погляду відомих педагогів, таких як Коменський, Песталоцці, Фребель, Дістервег, Ушинський, Кершенштайнер, Штайнер, Дьюї та Монтесорі, то всі вони розробляли свої теорії на основі власної педагогічної практики.

У своїй педагогіці Корчак часто наполягав на тому, що теорія повинна витікати з практики. Він наголошував, що при оцінці практики вихователів, які ділять дітей на активних і пасивних, зручних і незручних, слід враховувати, що ті ж діти можуть бути активними або пасивними в різні періоди свого життя. Це може залежати від інди-